

Kansen en perspectieven voor paddestoelen in bosreservaten

Pruikzwam, een zeldzame zwakteparasiet, op een dode eik in bosreservaat Ter Rijst. © R.Walleyn

RUBEN WALLEYN,

medewerker van het team boscologie en bosbehandeling van het INBO

Buitenbeentjes zoals de Ivoorinktzwam groeien uitsluitend in boomholtes. Ook de diverse verteringsklassen hebben hun kenmerkende soorten. Bij de zwakteparasieten koloniseren veel soorten enkel (zeer) oude, kwijnende bomen. Natuurlijke bossen worden gekenmerkt door een eeuwenoud ononderbroken aanbod van oude bomen en veel dood hout in alle mogelijke afbraakstadia. In een dergelijke microhabitatrijke stabiele toestand kan zich een soortenrijke gemeenschap van houtzwammen handhaven met veel ecologische specialisten. Voorbeelden van dergelijke natuurbosrelicten in het buitenland zijn vaak niet groter dan 20-50 ha, maar meestal wel gelegen in een groter, niet al te gefragmenteerd boslandschap.

Onze prille geschiedenis van bosreservaten is voor houtzwammen op Beuk al gunstig uitgevallen. Vooral de zware stormen van 1990 zorgen snel voor een (vrij) hoog aanbod aan groot dood hout, en in verscheiden reservaten komen nu veel interessante soorten voor (bv. Zalmroze poria, Gelatineuze poria, Pronkhertezwam; zie Walleyn & Veerkamp 2005). Bosreservaat Kersselaerspleyn, een zeer oud bestand, goed gebufferd in het Zoniënwoud, spant hierbij de kroon. Gezien een grote beuk pas na vele decennia volledig verteerd is, is er ook al heel wat groot rot hout te vinden, en bepaalde zeldzame soorten profiteren hier al van. Voor Eik, die veel ouder wordt en nog veel trager verteert, is het moeilijker om uitspraken te doen. Voor andere boomsoorten zijn nog geen gegevens beschikbaar. Wel blijkt dat de het dode, vermolmende hout van cultuurpopulieren dat in diverse bosreservaten of onbeheerde bossen in natuurreservaten aanwezig is, een geschikt tijdelijk onderkomen biedt voor diverse, ook zeldzame houtzwammen kenmerkend voor Wilg, Olm of Es (bv. Pachyella peltata, Zalmzwam, Winterelfendoekje, Viltig judasoor).

Het opmerkelijkste verschil met de echte oerwoudrelicten blijft de geringe variabiliteit aan zwakteparasieten in onze reservaten. Deze primaire afbrekers (vaak competitief zwakkere koloniatoren) zijn erg bepalend voor de diversiteit. Ze vormen een kleine groep met veel zeldzame soorten die in onze bossen (of zelfs ons land) niet of weinig voorkomen. Oude parken scoren voor deze soorten soms goed, maar hier worden kwijnende bomen soms snel opgeruimd. Bosreservaten met reeds veel oude bomen zoals bv. Kolmont, kunnen deze soorten op middellange termijn meer habitat aanbieden. Of onze reservaten uiteindelijk ook na eeuwen zullen evolueren naar kerngebieden met veel zeldzame houtzwammen, valt af te wachten, en zal mede afhangen van de spontane evolutie van het boombestand. ■

De betekenis van bosreservaten voor de paddestoelenflora is niet éénduidig te formuleren. In onze drogere bossen resulteren de zure en vaak vermeste Vlaamse bodems in dikke, ruwe strooisellagen die ongunstig zijn voor de fructificatie van boomsymbionten (mycorrhizavormende paddestoelen), een situatie die soms nog wordt versterkt door welige bramengroei of de aanwezigheid van exoten met slecht verterend strooisel (Amerikaanse eik, Tamme kastanje, Rhododendron, diverse coniferen). Gezien onze integrale bosreservaten vaak een dikke strooisellaag vertonen en ontwikkelen zullen zij ook in de toekomst geen vooraanstaande rol gaan spelen voor het behoud van de in Vlaanderen achteruitgaande mycorrhizapaddestoelen. Voor de terrestische saprofytische paddestoelen wordt bij een ontwikkeling naar een natuurlijker en ouder bos ook weinig grote verschuivingen in het soortenspectrum verwacht. Het instellen van een nulbeheer is echter wel van zeer grote betekenis voor de groep van de houtverterende saprofyten en zwakteparasieten. Het verhoogde substraat aanbod in de integrale bosreservaten, met name meer dood hout en meer natuurlijke wegwijnende oude bomen, biedt logischerwijze meer kansen voor houtbewonende soorten, maar er is meer dan dat.

De ecologische variabiliteit onder de houtzwammen is zeer groot. De substraatkeuze kan sterk verschillen naar gelang de soort: sommige groeien enkel op loof- of naaldhout, andere zijn beperkt tot één geslacht; sommige verteren enkel twijgen, andere zijn gebonden aan groot dood hout.